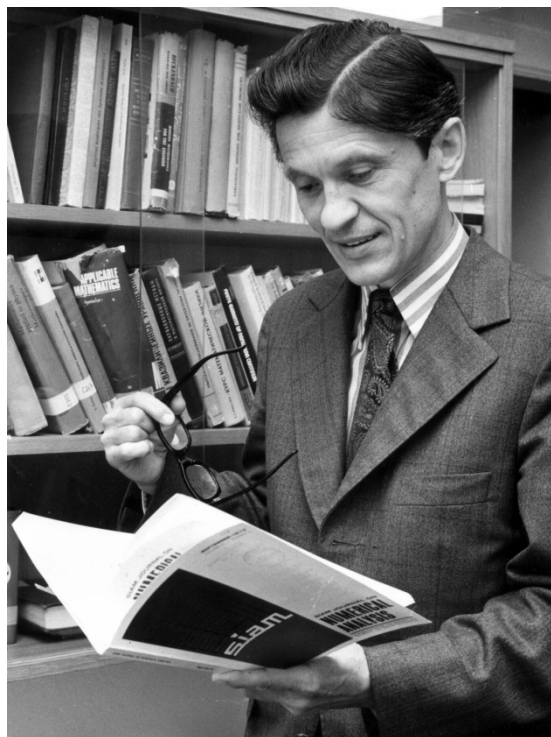

Vzpomínkové odpoledne na profesora Miloše Zlámala k jeho nedožitým devadesátinám

Dne 14. ledna 2015 se v novobarokní aule Centra VUT v Brně konalo Vzpomínkové odpoledne k nedožitým 90. narozeninám profesora Miloše Zlámala. Akci, nad kterou převzal záštitu rektor VUT profesor Petr Štěpánek, uspořádal Ústav matematiky FSI VUT ve spolupráci s Českou matematickou společností a brněnskou pobočkou Jednoty českých matematiků a fyziků.

Připomeňme osobnost tohoto významného profesora VUT a světoznámého matematika. Miloš Zlámal se narodil 30. 12. 1924 ve Zborovicích u Kroměříže. Po studiu matematiky a fyziky na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně nastoupil v roce 1948 jako asistent na katedru matematiky Vysoké školy technické. Vědeckou aspiranturu vykonal v Matematickém ústavu Československé akademie věd v Praze. Po návratu do Brna se stal asistentem a později docentem matematiky na Přírodovědecké fakultě MU. V roce 1961 se vrátil na VUT, kde se stal vedoucím Laboratoře počítačích strojů. Funkci ředitele laboratoře, později přetvořené na Oblastní výpočetní centrum, zastával od roku 1963 celých 27 let. V roce 1990 přešel na Katedru matematiky Fakulty strojní, kde i po odchodu do důchodu pracoval až do své nečekané smrti 22. června 1997.

Profesor Zlámal získal významné výsledky v teorii obyčejných i parciálních diferenciálních rovnic, do světové historie se však zapsal jako zakladatel matematické teorie metody konečných prvků (MKP), která je základem většiny současných výpočetních metod pro řešení parciálních diferenciálních rovnic v řadě technických oborů, jakými jsou např. mechanika kontinua, termika, elektromagnetismus a další. O jeho výjimečnosti svědčí i skutečnost, že ač nestraník byl ředitelem Laboratoře a v letech 1983–1992 byl dokonce předsedou vědeckého kolegia pro matematiku Československé akademie věd. Pod jeho vedením se Laboratoř počítačích strojů stala nejvýznamnějším ústavem tohoto typu v zemi a sehrála klíčovou roli při zavádění výpočetních metod a počítačů do praxe nejen v rámci VUT, ale i do výzkumných ústavů a výrobních závodů.

Profesor Zlámal se věnoval MKP nejen po teoretické stránce, nalezl a realizoval řadu nových variant, které dotáhl až k vysoce efektivním numerickým metodám, které lze využívat v technické praxi. Své teoretické výsledky chtěl vždy potvrdit numerickými experimenty. Soustředil kolem sebe tým matematiků, programátorů a inženýrů, kteří dosáhli významných úspěchů. Vedle vědeckých prací řešili i technické úlohy pro Žďárské strojírny, ČKD Blansko a řadu dalších podniků.

Cílem odpoledne bylo připomenout tohoto světoznámého vědce, jeho dílo a dobu počátků teorie MKP v Brně. V úvodním slovu rektor prof. RNDr. Ing. Petr Štěpánek, CSc. mluvil o svém vztahu k MKP a o nedoceněném významu Zlámalovy laboratoře pro VUT. Profesora Zlámala jsme si připomněli úryvkem videonahrávky jeho přednášky na konferenci o MKP ve finské Jyväskylě v roce 1993, který poskytl prof. RNDr. Michal Křížek, DrSc. z Matematického ústavu AV ČR v Praze. Profesor Křížek ve svém přednášce přiblížil

problematiku Zlámalovy podmínky minimálního úhlu, která zaručuje konvergenci MKP při zjemňování triangulace. Prof. RNDr. Miloslav Feistauer, DrSc. z Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze mluvil o MKP pro řešení parciálních diferenciálních rovnic s hraničními singularitami a své spolupráci s brněnskou školou MKP. Prof. RNDr. Jozef Kačur, DrSc. z Fakulty matematiky fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislavě popsal náročnou problematiku řešení přímých a inverzních úloh šíření kontaminantů v pórovitém prostředí, vedle teorie ukázal i numerické výsledky a simulace.

Během přestávky si účastníci mohli prohlédnout výstavku dokumentů, fotografií profesora Zlámala včetně faksimile slavného článku MKP, který mu přinesl světové uznání. K výstavce přispěl i Antonín Aujeský z Austrálie svým vyprávěním o počátcích éry počítačů na VUT. Nakladatelství VUTIUM poskytlo účastníkům výtisky publikace Miloš Zlámal: zakladatel matematické teorie MKP, které připravil autor tohoto příspěvku z materiálů Vzpomínkového odpoledne v roce 2005.

Po odborné první části druhá část byla více vzpomínková. Profesor RNDr. Alexander Ženíšek, DrSc., emeritní profesor VUT, nazval svůj příspěvek *Profesor Zlámal a já*. Na úvod jako *otec zakladatel* studijního oboru *Matematické inženýrství* zmínil, že tomuto oboru na FSI VUT je už 21 let. Vzpomenul 13 osobností známé *brněnské matematické školy MKP* z let 1968-72, která díky profesoru Jiří Kratochvílovi měla svými výsledky velký náskok před celým světem. K svému hlavnímu výsledku Ženíška přivedla myšlenka: *Interpolovat jednoduché složitým*. V dalším příspěvku Ing. Libor Holuša, CSc., který ověřoval teoretické

výsledky Zlámala numerickými experimenty, vzpomínal na profesora Zlámala jako vedoucího *Laboratoře počítačích strojů*.

Poslední příspěvek prof. RNDr. Ivo Marek, DrSc. z MFF UK a Fakulta stavební ČVUT v Praze) nazval: *Několik slov o prvním článku světového písemnictví věnovanému MKP*. Zhodnotil v něm historii prvních článků o MKP ve světě. Mnozí budoucí specialisté na MKP se učili ze Zlámalových článků. V závěrečné diskusi několik spolupracovníků vzpomínalo na lidský přístup profesora Zlámala ke svým podřízením, zajímal se i o jejich mimopracovní problémy a pomáhal je řešit. Měl odvahu přijmout do laboratoře i pracovníky režimu nepohodlné.

Vzpomínkové odpoledne v příjemném prostředí novobarokní auly doprovázel varhanními předěly Jiří Jan, profesor VUT. Akce, kterou připravil a moderoval prof. Jan Franců, se zúčastnila asi padesátka lidí. Vzpomínkové odpoledne ve dvoraně Centra VUT bylo zakončeno přípitkem a občerstvením, které zajistila doc. Mgr. Irena Armutidisová, prorektorka VUT pro marketing a vnější vztahy.

Prof. RNDr. Jan Franců, CSc., Ústav matematiky FSI VUT v Brně